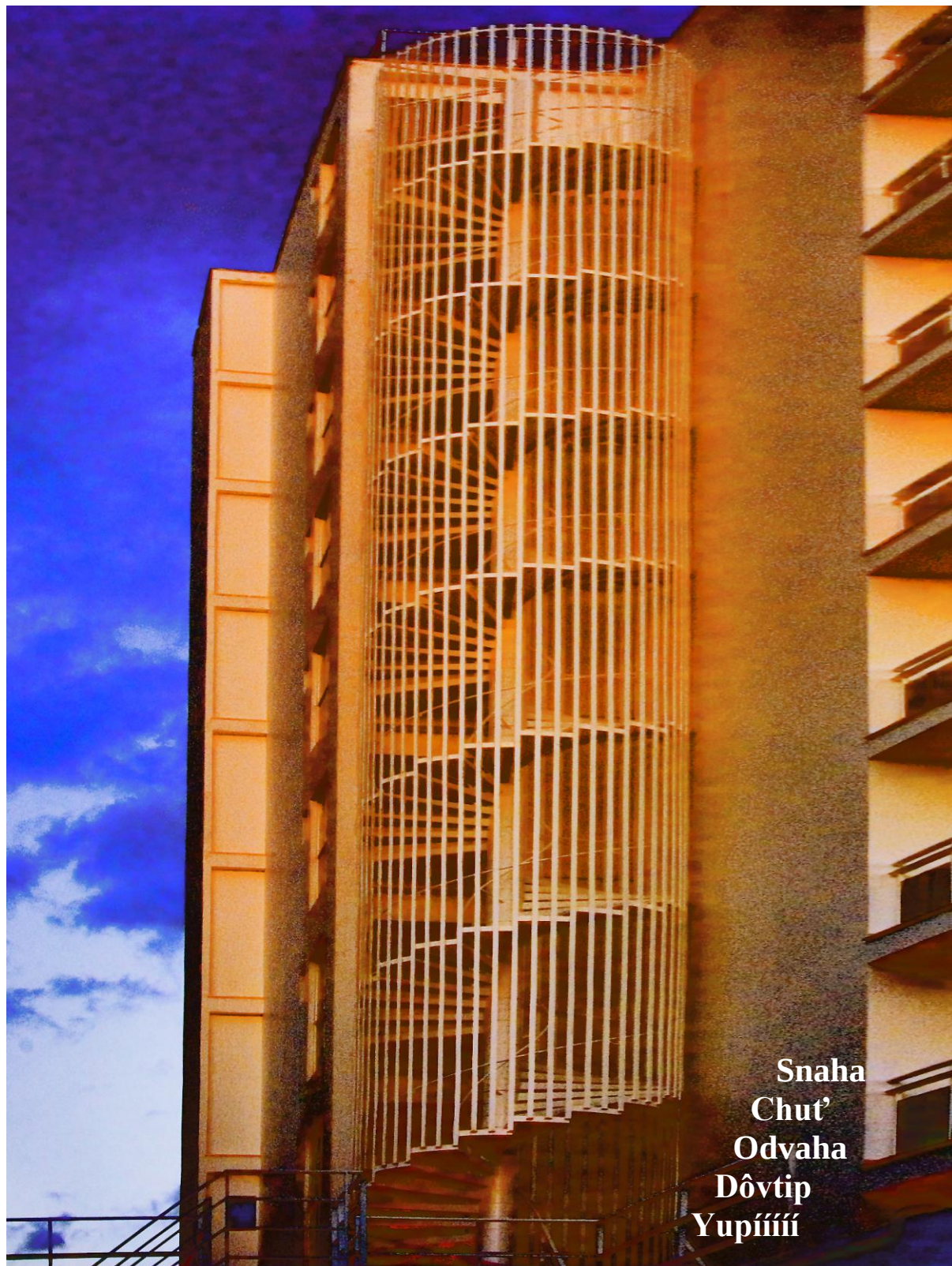

Schody

September 2012

II. ročník

4. číslo

Snaha
Chut'
Odvaha
Dôvtip
Yupíííí

**Tematická príloha časopisu SCHODY-
Miesto, odkiaľ pochádzam**

U3V pri ZU Žilina kroky@kroky.uniza.sk 5/2012 Číslo 4

Úvodník

ERAS 2012... skratka ktorá nezasvätenému nič nepovie. A predsa sa za ňou skrýva veľa. Európsky rok aktívneho starnutia a spolupráce medzi generáciami. Tomu by sme už rozumeli. Čo si však pod tým máme predstaviť? Každý niečo iné. Opatrovanie vnúčat, pomoc chorému, osamelému alebo si aspoň niekoho vypočuť. Potrebné pre všetky vekové kategórie. Ved' bez spolupráce to jednoducho nejde. Ani v rodine ani v spoločnosti. Čo nám bráni, aby sme spolupracovali? Neochota? Nepochopenie? Alebo chyba v komunikácii? Ťažko to teraz zistíme. Dôležitejšie, ako to skúmať, je pokúsiť sa o komunikáciu – úprimnú, priamu a hlavne s úctou, bez nevraživosti. V našom veku aj s nadhľadom, humorom a rešpektom, ved' každý je iný. Nie nadarmo sa hovorí, že: „zmeniť nemôžeme iných, zmeniť môžeme iba seba.“ Ľahko sa napíše, ťažšie uskutočniť. Dobré... skončím s touto témou, ved' naše Schody sú plné vzájomnej spolupráce a informácii o vašich schopnostiach dobrej komunikácie a hlavne dobrovoľníckej práci. Naši študenti nezaháľali ani v čase prázdnin. Vaše aktivity a ich bohatá pestrosť je určite príkladom pre ostatných. Nebojte sa, dať nám o sebe vedieť. A je možno aj povinnosťou našej generácie, odovzdávať aspoň ústnym podaním naše skúsenosti mladým a zároveň sa od nich niečo nové naučiť. Ved' aktívne starnúť a spolupracovať medzi generáciami je potrebné nielen vo vyhlásenom roku 2012 ale neustále. Žilina oslavuje 700 rokov písomnej zmienky. Dá sa vôbec predstaviť, koľko dobrovoľníkov spolupracovalo vo všetkých oblastiach za ten čas? Asi nie. A načo aj. Dôležitejšie je, že ste niekomu pomohli, obohatili ho svojou prítomnosťou. O tom všetkom sa však dozviete, keď si prečítate Schody.

Mária Žideková, šéfredaktorka

OBSAH

ÚVODNÍK	3
POÉZIA: BUDATÍNSKE ZÁHRADY	4
ŽILINA V SPOMIENKACH ŠTUDENTOV U3V.	5
700 ROKOV	6
POÉZIA: ZEM MLČÍ O LÁSKE, PRIENIKY	9
ČO Z TOHO MÁM	10
SENIORI IDÚ DO TATIER	12
SPOMIENKA NA ĽUDMILU ŠUNOVÚ	14
POÉZIA: S POHÁROM NA PLÁŽI.	16
TEMNÉ SMREČINY	17
POÉZIA: JESEŇ	18
ŽILINSKÉ KORZO	19
DÔVERUJEM	20
NA SLOVENSKU NIE PO SLOVENSKY	21
POÉZIA: ŽILINA Z MLADOSTI	22
SEDAČKOVÁ LANOVKA VO VRÁTNEJ	23
DETSKÉ LETO V KNIŽNICI	25
TURSKÁ DOLINA	28
VYHODNOTENIE DOTAZNÍKOV ŠTUDENTOV U3V	29

Jozef Daník

Budatínske záhrady

Stretnutie prúdov vody,
čo večnosť označujú našu,
skrášlili v tomto mieste
záhradami času.

Dali im srdce i pľúca, chvenie,
osudov knihy, lásku i utrpenie,
tak zrodili sa v hradnej tíši,
ako rozprávky o šťastnej ríši.

Záhrady plné osudov ľudí,
ktorí sem prišli a pili z prúdov vody,
stretli sa a vo víre času, krútia sa,
hľadajúc pravdu i novú krásu.

Foto: internet

Žilina v spomienkach študentov Univerzity tretieho veku - zborník záverečných prác študentov Univerzity tretieho veku

Už dávnejšie v nás, pracovníkoch Univerzity tretieho veku, dozrieval nápad a túžba podeliť sa s verejnosťou Žiliny a tiež s našimi študentmi o hodnotu záverečných semestrálnych prác, ktoré uchováваме v archíve nášho „študijného“, oddelenia vždy po ukončení záverečného hodnotenia semestra. Keď sa naskytla príležitosť požiadať o finančnú pomoc mesto Žilina a v rámci projektu s názvom: **Žilina v spomienkach študentov Univerzity tretieho veku**, vypracovať zborník vybraných záverečných prác s tematikou o Žiline – bolo rozhodnuté.

A tak po prvýkrát za svoju existenciu Univerzita tretieho veku Žilinskej univerzity v Žiline vydáva zborník, v ktorom čitatelia nájdu vzácne spomienky, fakty a informácie zo života Žiliny v minulosti.

Obsah zborníka je rozdelený do tematických celkov: **Historický vývoj mesta Žilina, Kultúrny a duchovný život Žiliny v minulosti, Osobnosti, Vzácne spomienky.**

Autori prác sú študenti študijných programov: **Dejiny Žiliny, Dejiny Slovenska, Človek a medziľudské vzťahy, Človek a umenie a Kulturológia a kultúrny človek.** Vo svojich prácach ponúkajú svoje znalosti, cenné informácie a dôležité fakty o Žiline, ktoré pôsobivo dopĺňajú osobnými životnými skúsenosťami spojenými so životom mesta. A práve to robí práce neopakovateľnými.

Vznik zborníka je netradičný aj tým, že sa na jeho tvorbe veľmi aktívne zúčastňovali študentky študijného programu: **Človek a médiá**, ktoré pod vedením PaedDr. Silvie Antolovej, PhD. vypracovali návrhy na jeho obálku a celkovú grafickú úpravu.

Jazykovú korektúru a prepis prác zabezpečili tiež študentky našej Univerzity tretieho veku ako dobrovoľníčky. Spoluprácu s našimi študentkami si vysoko ceníme nielen preto, že pomohli nezištne – dobrovoľníčky, ale poukázali aj na svoje znalosti, zručnosti, ktoré ako aktívne seniorky ponúkli pre spoločné dielo.

Okrem vzácnnej a netypickej prípravy zborníka našimi dobrovoľníkmi aj jeho jedinečnosť obsahu je príslubom k tomu, aby sa stal spojivom medzi generáciami, medzi seniormi samotnými ale aj medzi organizáciami, ktoré spoločne pripravujú podujatia na podporu lojality a spolupatričnosti občanov mesta Žilina.

Nezanedbateľnou ambíciou zborníka je zachovať aj vzácne spomienky seniorov pre ďalšie generácie a tiež šíriť posolstvo úcty k ľuďom, ktorí v našom meste prežili svoj aktívny život.

Zborník bude verejnosti a našim študentom prístupný v elektronickej forme na internetovej stránke Ústavu celoživotného vzdelávania – www.ucv.uniza.sk koncom septembra 2012.

Počet výtlačkov je limitovaný, ale na začiatku akademického roka 2012/2013 sa budeme snažiť ponúknuť ho čo najväčšiemu počtu našich študentov.

Ing. Jana Šňahničanová – zodpovedná za realizáciu projektu

700 rokov písomnej zmienky o Žiline

S riaditeľom Štátneho archívu v Bytči – pobočka Žilina, **Mgr. Petrom Štanským** sme sa stretli pri odhalení pamätnej tabule s menami richtárov, starostov, primátorov pôsobiacich v tomto malebnom meste od roku 1312. Drevená tabuľa pôsobí majestátne a krásne zapadá do interiéru vstupnej haly radnice. Je to 201 mien, ktoré sa po čase zabudnú, ak sa k nim neviaže príbeh. Aby sa niektoré mená osôb premenili aj na osobnosti, na ktoré netreba zabúdať, ale z ich múdrosti čerpať a možno aj sa na niektorých poučiť do budúcnosti, je potrebné načrieť do záznamov. Keďže nič v živote nie je iba čierne alebo biele, požiadali sme p. riaditeľa o objasnenie a priblíženie pestrosti príbehov, ktoré nás vtiahnu do deja histórie 700 – ročnej Žiliny.

Štátny archív disponuje množstvom záznamov, čísiel, príbehov, ktoré bežný občan ani netuší. Môžete nám pre časopis Schody, ktorý vychádza za podpory Žilinskej univerzity – Ústavu celoživotného vzdelávania – Univerzity tretieho veku na ulici 1. mája v Žiline, priblížiť a pretaviť obyčajné vyryté meno na tabuli, do príbehu, na ktorý by sa nemalo zabudnúť?

Každý z predstaviteľov mesta mal svoj príbeh, ktorý väčšinou nepoznáme. U niektorých „mladších“ poznáme osobné údaje, u niektorých aj to, čo vytvorili, napísali, zanechali. Všetci boli v danej dobe významnými občanmi, ktorí za sebou vždy mali spriaznenú skupinu Žilinčanov, najmä v časoch, keď si mešťania alebo obyvatelia priamo volili svojho predstaviteľa. Mnohí z nich boli drobní zemanovia (Bánovský, Košela, Skalka, Brezáni, Višňovský a iní), ale sme dokonca mali i richtára - baróna Karola Klocha v roku 1900, ktorý zomrel počas vykonávania funkcie. Podobne zomrel počas výkonu funkcie i Štefan Tvrďý, veľmi populárny, ktorý dostal na služobnej ceste v Trenčíne v roku 1927 zauzlenie čriev z pruhu a zomrel. Tragicky zahynul i predseda národného výboru Ján Hlinka s manželkou, ktorí pri zrážke autobusu s vlakom rajeckej železnice umreli. Veľmi zaujímavou postavou bol Apollon Militius – Mlynský, ktorý bol prvýkrát zvolený za richtára v roku 1587, potom 1597, 1617 a napokon 1623, čiže v rozpätí 46 rokov, čo je iste ojedinelé aj na celom Slovensku. Mali sme richtára zvoleného 5 krát (volilo sa vtedy na jeden rok) - Melicher Mikunda, „rekordérom“ je 6 krát zvolený Ján Bohdal. Najdlhšie vo funkcii bol Ján Slota, ktorý bol zvolený 4 krát na obdobie 4 rokov v rokoch 1990 – 2006. Viacerí predstavitelia boli i básnici a spisovatelia, napr. Juraj Bánovský v 16. stor., alebo v dvadsiatom Andrej Hvizdák.

Dnes si občania volia svojich zástupcov. Ako to bolo predtým?

Mesto malo až do 16. storočia svojho dedičného richtára, ktorý mohol a aj predával svoj majetok i funkciu ďalším záujemcom. Prvým takýmto dedičným richtárom bol Ján Pezold v roku 1325, posledným z celkovo jedenástych bol Michal Podmanický v roku 1520. Popri tejto funkcii si volili mešťania svojho richtára na jeden rok, prvým bol v roku 1419 Jokl Smyt. Voľby boli v nedeľu po sviatku sv. Juraja – 24 apríla. Od roku 1771 voľby boli 1. novembra. Roku 1848 a 1860-1873 mali aj voleného mešťanostu popri volenom richtárovi. Od roku 1874 do roku 1910 bola Žilina veľkou obcou – nie mestom a mala voleného richtára. Od roku 1911 do roku 1923 bola opäť mestom s voleným mešťanostom na obdobie 4 rokov. V roku 1923 sa stala Žilina opäť veľkou obcou a na čele stál volený starosta na obdobie 3 rokov. V roku 1938 malo mesto menovaného starostu, potom menovaného vládneho komisára a v roku

1945 menovaného mešťanostu - všetko to bol Vojtech Tvrдый. V roku 1945 od mája, vznikol mestský národný výbor s voleným predsedom, od februára 1848 do roku 1949 bol tento predseda menovaný. Od roku 1949 do roku 1954 mesto nemalo po prvý raz vo svojej histórii vlastný správny orgán, ale jednotný národný výbor, ktorý spravoval mesto i celý okres. Od roku 1954 znova sa obnovil mestský národný výbor, jeho predsedu volili poslanci pléna národného výboru z jedného kandidáta schváleného vopred komunistickou stranou, okrem posledného predsedu Emila Lacku v roku 1990. Od novembra roku 1990 zanikol národný výbor, máme mestský úrad a odvtedy až doteraz je na čele mesta primátor volený všetkými občanmi.

Môžete nám priblížiť Žilinu v čase jej najväčšieho rozmachu? Kto sa o to pričínili? Kto viedol v tom čase Žilinu? Koľko obyvateľov mala Žilina v tom čase?

Ťažko povedať, ktoré obdobie bolo najvýznamnejšie. Keď sa tých 700 rokov Žiliny ako mesta dívam očami historika, rozdelil by som obdobia rozmachu a rozvoja do viacerých etáp. Najprv to bolo obdobie pred vznikom mestského zriadenia a rozvoja mesta, až do príchodu husitov v roku 1431. Vtedy Žilina veľmi prosperovala, bol tu obchod so súknom a inými výrobkami najmä do Tešínska, odkiaľ prišli pôvodní nemeckí obyvatelia, ktorí zakladali mesto a pričínili sa o jeho rozvoj, dnes moderne povedané cezhraničnou spoluprácou. Vtedy malo mesto okolo 800 obyvateľov. Mesto bolo po príchode husitov zničené, jeho spoluzakladatelia, Nemci, zahynuli alebo odišli. Avšak od 16. storočia sa opäť mesto rozvinulo, rozvinula sa jeho cechová výroba, školstvo, kultúra, od roku 1665 sme mali ako jedno z mála miest na Slovensku knihtlačiareň. Mesto malo ako zálohu za pôžičku palatínovi Vešelénimu poddanské dediny na Kysuciach. Počet jej obyvateľov bol okolo 2500. Tento rozvoj bol ukončený začiatkom 18. storočia v dôsledku moru i stavovských povstaní. Avšak ani v 18. a prvej polovici 19. stor. nenastal úplný úpadok mesta. K jeho ďalšiemu rozvoju prišlo po vybudovaní Košicko - bohumínskej železnice v roku 1871 i železnice do Bratislavy v roku 1883. Do mesta prišiel kapitál, banky a nastalo budovanie priemyslu – súkenka z roku 1891 bola najmodernejšou a najväčšou textilkou v Uhorsku. Vtedy sa do mesta sťahovali za prácou obyvatelia z rôznych častí Uhorska, ale i z iných krajín a mesto v roku 1911 malo už 10 000 obyvateľov. Aj po roku 1948 sa v meste budovali mnohé továrne, dnes už zaniknuté – ZVL a iné. V roku 1990 malo mesto historicky najviac obyvateľov- vyše 90 000 aj vďaka obciam, ktoré boli jeho súčasťou, potom sa osamostatnili – Višňové, Rosina atď. Dnes má mesto 86.000 obyvateľov.

V čase veľkých epidémií dochádzalo aj k úpadku. Ako sa s takou situáciou dokázali popasovať predstavitelia na radnici?

Dochádzalo k takýmto fázam v živote mesta, ktoré bolo v dôsledku požiarov, zemetrasení, vojen i morových nákaz zničené a oslabené. Samozrejme bolo to aj v období hospodárskych kríz, nakoniec nie je tak dávno, keď aj v našom meste po roku 1990 zaniklo množstvo

priemyselných závodov a trvalo isté obdobie, kým sa niektoré premenili a pokračovali vo výrobe. Predstavitelia mesta – richtári i radní iste aj v dávnej minulosti hľadali riešenia na obnovu najmä hospodárstva i chodu mesta. Prijímali opatrenia na zabránenie šírenia infekcií a moru nielen pochovávaním nemocných na samostatných miesta, ale mesto malo i svoju nemocnicu – špitál už v 16. storočí a na jeho prevádzku vyčlenili polia, ktorých prenájom sa použil na chod špitálu – špitálske role i špitál bol na dnešnej Kálovskej ulici. Samozrejme nie všetky opatrenia sa nám zachovali v písomnej podobe.

Medzi menami je jedna žena. Môžete nám povedať, ako tento post získala a ako si dokázala zastat svoju funkciu?

Dorota Podmanická zdedila funkciu dedičného richtára po Blažejovi Podmanickom a v podstate to bol len majetok, ktorý ona spravovala. Mesto a jeho chod už v tomto období riadil volený richtár.

Z veľkého množstva mien na koho by Žilina mohla byť právom hrdá. Koho by ste označili za osobnosť? A prečo? /Niečo, hodné príkladu aj dnes/.

Je množstvo richtárov a iných predstaviteľov, za ktorých mesto rozkvitalo a darilo sa mu. Neraz to však boli i vplyvy, ktoré predstavitelia mesta nemohli zmeniť. Medzi menej známych richtárov, za éry ktorých sa mesto budovalo patrí i Ignác Rada (1911-1918) - v jeho období sa vybudovali v meste balustráda, farské schody, vodovod a kanalizácia, oporný múr pri Štôlni a iné. Za éry starostu Vojtecha Tvrdeho (1938-1945) napriek vojnovým časom sa postavili mestská tržnica (predajňa Smer), divadlo – reprezentačný dom so školou, obnovilo sa dnešné Mariánske námestie a iné. Pochopiteľne je i množstvo iných predstaviteľov mesta, ktorých prínos pre mesto je veľký.

Dnešný primátor dal zhotoviť spomínanú pamätnú tabuľu. Považujem to za veľmi dobrý nápad pre objasnenie histórie Žiliny. Každý napísaný na nej bol určite sám sebou a neopakovateľný. Z koho by si v rámci histórie však radšej nemal terajš. primátor brať príklad od svojich predchodcov, aby jeho meno nebolo potrebné nahrádzať novým?

Som rád, že som mohol pre mesto vypracovať mená predstaviteľom mesta od najstarších čias po súčasnosť a že tento zoznam je na tejto pamätnej tabuli v starej radnici pri vstupe do radnici. Táto tabuľa je nielen výrazom úcty k histórii mesta a k jej osobnostiam, ale mala by byť podnetom pre všetkých predstaviteľov mesta do budúcnosti, aby pracovali naozaj tak, aby sa ich meno v zozname ocitlo čo najdlhšie. Viacerí predstavitelia mesta mali len krátke volebné obdobie, príčiny nie sú známe, žiaľ písomné pramene sa nezachovali, alebo nie všetko je zaznamenané. V mnohých prípadoch však dochádzalo ku zmenám v dôsledku politických vplyvom, nie osobných nedostatkov daného jednotlivca – richtára. Poznáme však i konkrétny prípad odvolania richtára pre podozrenie z mrhania prostriedkov pri stavbe pre mesto.

Ďakujem za vaše odpovede a ochotu spolupracovať.

Pre čitateľov časopisu Schody otázku položila: Mária Žideková

Štefan Zvarík

Zem mlčí o láske

Pozerám na strom
Koruna v kvete
Hovorí hviezdám
O láske v máji

Ale zem mlčí
Nepovie svet
Počuté slová
Rodí sa láska
Šialene nová

Prieniky

Na prechádzke
Kráčam kolo jazera
Slnko vošlo do vody
Z hĺbky hľadá na seba

Hĺbka určená je duši
Plytkosť závesti
Význam mysli
A vír
Vír je život
Láska tuší aký

Foto: autor

ČO Z TOHO MÁM...

akože z ochotníčenia

Viacerí (našťastie zatiaľ nie najbližší) mi položili otázku „Čo z toho máš?“. Akože z ochotníčenia. Skúsila som nájsť odpoveď, sama pre seba. Tu je zopár dôvodov. Každý poskytuje niečo, čo v seniorskom veku často chýba. Aspoň mne.

Kontakt s ľuďmi je asi najväčšou devízou. V rámci súboru, s divákmi aj inými ochotníkmi. V našom prípade bol na začiatku inzerát a postupné pribúdanie záujemcov bez nejakého výberu. Spoločné bolo, že nikto nevedel ako na to, ale každý chcel. Zažili sme všeličo. Bolo dramaticky aj veselo, hralo sa v telocvični aj na chodbe, aj elektrina počas predstavenia vypadla, v rozboroch na prehliadkach sme počuli dobre myslenú kritiku a niekedy chválu, poznáme svoje plusy a mínusy, aj rodinné zázemie. Po troch rokoch sa dá hovoriť o súbore a partii, napriek veku od 16 do 60+. A že na staré kolená nepribúdajú noví priatelia? Ja som našla tri skvelé ženy a nespája nás len divadlo.

Publikum... Neviem, či je to tým, že ochotnícke predstavenie je dostupnejšie a dáva osobný zážitok, alebo natoľko fandi amatérom, že prehliadke chybičky krásy. No „naši“ diváci boli len dobrí až výborní. Od škôlkárov cez žiakov (vážne, aj v puberte) a študentov až po obyvateľov penziónu (sviatočne oblečených a úžasných, aj keď bolo treba poriadne pridať na hlas). Minule sme v klubovni spomínali, kde bolo publikum najlepšie. Tam a tam, a ešte aj ... rebríček nemáme, ani ho netreba. Už vieme, ako poteší a dobije energiou živá reakcia počas hry, to sa potom hrá „s krídlami“. Prehliadky, tvorivé dielne – všade tam možno stretnúť talentovaných a sympatických ľudí z iných súborov. Človek pocíti rešpekt, čo všetko sa dá, aj pokoru, koľko mu k tomu chýba.

Z iného súdka sú kontakty s profesionálmi. Usmernia, dajú nadhľad, posunú ďalej a aj keď napríklad názory poroty na rovnakú hru sú na jednotlivých prehliadkach rôzne, vždy sú cenné. Nasávali sme každé slovo. Klobúk dolu pred trpezlivosťou režiséra, ktorý zároveň s nahadzovaním hry doúča základnú hereckú abecedu. Všetkým so slabosťou pre ochotníkov patrí veľké Ďakujem.

A ešte - na skúške či predstavení sa na chvíľu zabudne na rodinné či zdravotné problémy, dobrá psychohygiena. Mala som také obdobie a vtedy mi divadlo pomohlo.

Divadelné minimum v kocke a za pochodu. Ochotnícky život núti nájsť odpovede na iks otázok a problémov – a všetko len v rámci možností. Počnúc výberom hry cez naštudovanie po pokiaľ možno minimálne 10 - 15 repríz... aby bolo na základné výdavky a občas aj pizzu.

Čo vybrať, obsadíme to, dokážeme zahrať? V tomto je veľa textu, na toto nemáme dosť mužov... Rozdelenie úloh, alternácie a hlavne premiérové obsadenie by mohlo byť námetom na hru, žien je v súbore väčšina... Polemiky ohľadom scény, musí byť rozoberateľná a prevozu schopná. Scenár upravený, rozdáný, autorské práva doriešené. Začnú čítačky s rozoberaním postáv a „ako na ne“. Mám to rada, aj nahadzovanie jednotlivých scén. V začiatkoch skúšania naplno a nielen u mňa platí *myslím na text, domrvím pohyb*, a naopak. Potom vypadne hlavný predstaviteľ a začína sa od začiatku, hľadanie hry atď. Apropos, herci. Zvládnutie textu, intonácia, gestá, pohyb, do slovníka sa dostávajú výrazy ako šlágvort, stronzo, proscénium. Zháňajú sa rekvizity, šijú kostýmy, pripravuje scéna, vyberá hudba, skúšky sa zhusťujú, už sú celodenky a výkony stále nie podľa predstáv *rejža*, premiéra sa blíži (prečo sme ju dali tak zavčasu?). Strieda sa nervozita s radosťou, keď sa darí a výbuchmi

smiechu pri breptoch. Pekné obdobie, hra pomaly chytá fazónu. Vymyslieť, vytlačiť a zaplatiť plagáty, program a baner, na propagáciu využiť všetky kanály vrátane susedských, prežiť predpremiérový stres a premiérovú trému, nakúkať cez dierku v opone na návštevnosť, vychutnať si prvú klaňačku (prekvapilo ma, že aj tú treba naskúšať), spratať scénu, konečne výýýdych a uvoľnenie na večierku, pardon, after party. O pár dní sa začnú dojednávať reprízy. S každou si hru viac užívame, *vyhrávame sa*. Rutina nehrozí, keď sa hrá raz za dva týždne, ide sa vždy naplno.

Ochotnícka motivácia. Psychológia pozná tri predpoklady úspechu – vedieť, chcieť a môcť. My ochotníci tak veľmi CHCEME, že to snáď vyváži náš hendikep v zvyšných dvoch. Nezahráme ako profesionáli, nemáme ich talent ani prípravu. Ale pretože aj my občas stojíme na tých doskách, čo znamenajú svet, vieme ich výkon oceniť možno viac ako bežný divák. A rozdiely v podmienkach, v tom *môcť*? Paradoxne sa mi to zdá ako výhoda. Tým, že sme nútení popasovať sa aj s nehereckými problémami, zostávajú len tí, čo naozaj chcú. A spojenie *ochotnícke nadšenie* neberiem ako klišé alebo znevažovanie, akože niečo naivné. Naopak, pre mňa je synonymom pre úprimné hranie. Divák to vycíti a uverí.

Pocity ako bonus. Radosť, keď odchádzajú vysmiati diváci z komédie. Široko otvorené oči a pusy škôlkárov, spontánne výkriky, kam zatvoriť macochu a aby Snehulienka nejedla jablko...A keď porota niečo ocení. Keď je v dráme v hľadisku mrazivé ticho, diváci odchádzajú zamyslení, záverečný potlesk začne až po chvíli, ale potom stojí za to. Zadosťučinenie za všetky hodiny skúšok, keď sa prihovoria na ulici, že to bolo ozaj dobré. A keď zo začiatku vlažné publikum daruje standing potlesk. Pobavenie pri otázke hneď po premiére, čo chystáme nové a kedy bude premiéra. Spolupatričnosť, pohľady medzi kolegami pri klaňačke. Keď sa povie, že dnes bolo najlepšie predstavenie, že ľudia boli fantastickí. A nabudúce sa to zopakuje. Hrdosť, že sme to dokázali. Smiech pri spomienke na trapasy. Nemám toho za sebou veľa, ale verím, že aspoň toľko ma čaká. Budem za to osudu vďačná. A na tú otázku by som najradšej odpovedala – no nič z toho nemám, ale pritom veľa. Ale vysvetľujte to niekomu, kto to neskúsil..

Marta Vojtášová

Foto: zdroj internet

Seniori idú do Tatier

Dve starešky, jedna vyše 80 rokov, druhá o niečo menej, sa vybrali do Tatier na Veľkú noc. Čo by sme doma robili? Varili, možno aj piekli a čakali na naše ratolesti.

Pozbierali sme turistickú výstroj z čias dávnejších a i novú, čo nám deti podávali. Trekingové palice nám trochu vo vlaku zavadzali, no zvládli sme to. Predsa musíme byť in.

Prší, hory nevidíme. Nevadí. Prechádzame sa po Tatranskej Lomnici, vidíme snobské vily, opravené i neopravené hotely, starú Lomnicu, hotel Grand a vedľa čosi nové aj s bazénom, luxusné iné hotely, opustené kúpeľné zariadenie ešte z prvej republiky, smutné rozpadajúce sa domy a samozrejme moderný kolos supermarketu. A už sme unavené. Ideme do hotela.

Ráno sa počasie umúdrilo. Nadišla naša chvíľa. Sme predsa zdatné turistky pochodujúce doma každú sobotu na výletoch, síce v trocha nižších polohách. Letný pohľad na mapu. Všetky my to tu poznáme. Po príchode tatranskou dráhou do Smokovca nabehneme na značku na Hrebienok. Nábeh bol, ale po niekoľkých metroch sa jedna z nás musí napiť, druhá zasa upraviť šatstvo. A ideme. Svah je strmý, vpredu tatranské štíty. To nás musí povzbudiť. Povzbudilo, ale len na chvíľu. Pri prvej lavičke sme trochu odpočívali. Pri druhej lavičke sme už dlhšie odpočívali.

Rozprávame sa, kde ktorá už bola. Staršia v mladosti aj na Lomnický štít pešo vyliezla. Druhá zasa temer všetky značkové cesty preliezla.

Pred nami smršťou doničený terén. A čo to vidíme? Asfaltka sa krúti po ňom. Po nej schádzajú ľudia s detskými kočikmi a pohodlní dospeláci. To je ale turistika. Za nami zavrčí pozemná lanovka na Hrebienok. Lanovky idú jedna za druhou, všetky preplnené na prasknutie. Ešte že nám ľudia z nich nemávajú na pozdrav. My sedíme a čudujeme sa, ako sa svet zmenil.

Zmenil sa aj duch tatranský. Tatry žijú tak trocha z Poliakov, z našich niektorých polo boháčov a hlavne v medzisezóne z dôchodcov. Ubytovacie zariadenia pripravujú pre nich zľavnené pobytové balíčky všemožného druhu, len aby sa zariadenia uživil.

Pokračujeme. Z nohy na nohu ideme vpred. Predsa pre nás Hrebienok nie je ťažký cieľ. Ale zdá, že je. Dochádzame ku konečnej stanici lanovky. Pri pive v staničnom bufete pozorujeme, kto sa tlačí v dave na kabínku idúcu späť. Sú to mladí, starí, rodiny s deťmi, výletníci rôzneho druhu, medzi nimi aj turisti. Len vysokohorských turistov nevidíme. Tí asi schádzajú z hrebeňov inak.

My sme predsa hrdinky. My pôjdeme aj ďalej. Vyskočíme ešte na Reinerovu chatu. Skok bol krátky. Pri prvom snehu, mäkkom blate, sa otáčame nazad. Na Bilíkovu chatu je to zasa kúsok nadol, a preto to vzdávame. Pokorne nastúpime na asfaltku a zaradíme sa do davu neturistov idúcich dole do Starého Smokovca.

Doma sa nepriznáme, že nás všetko bolí. Nemôžeme ukázať, že aj takáto malá vychádzka nás vyčerpala. ale stará generácia sa nevzdáva.

Večer nám v hoteli premietajú filmový dokument „Sladké mámenie“. Je to film natočený so súčasnými rekreantmi, ale na motívy starej odborovej rekreácie. Písaním sa zvolávajú rekreanti na rozcvičku. Každý cvičí ako vie, alebo ako mu brucho dovoľuje. Potom nešvédske raňajky, po raňajkách sa ide kolektívne na prechádzku. Zástup rekreantov oblečených v neznačkovom športovom oblečení. Každý tak, čo doma narýchlo našiel, keď mu podnik vtedy pridelil rekreačný poukaz. Kultúrny referent mávaním zástavkou ROH zastavuje dopravnú premávku, lebo jeho zverenci majú nárok na bezpečný prechod cez cestu. V podvečer opekanie, pripíjanie na zdravie a dobrú náladu, smiech a budovateľské pesničky. Všetko sa odohráva v malej kolibe, nie takej ako dnes koliby poznáme. Dnes v kolibe máme bohatý výber jedál a drahého pitia, ale málo smiechu

a zábavy. Ak nevylúčime z toho diskotéku končiacu nad ránom. Čo už, iné časy, iné mravy. Večer rekreanti zasa spoločne a organizovane skáču do rytmu tanečnej hudby, hrajú sa spoločenské hry v kole. Podliezajú svoje partnerky, nesú ich na chrbte a na povel objímajú.

Dnes sedíme na zábave a čakáme. Nie nečakáme. Ideme si tiež zatancovať, zavrtieť nohami, rukami a zadkom. Všetci sme si zaplatili a za tie peniaze sa nám všetko musí páčiť. Všetci ktovie, či tie rekreácie súčasnej doby ešte pretrvávajú. Alebo zahynú ako zahynula éra pyšnej Lomnice, prvého veľkého reprezentatívneho hotela. Dnes stojí schátralý a nikto ho nechce. Už si ľahko odkúpili súčasní magnáti iné hotely. Hotel Lomnica stojí ako pamätník histórie prvopočiatku cestovného ruchu v Tatrách. Bola to ustanovizeň pre bohatých. Vtedy boli iné podmienky, pre iných ľudí. Potom sa vystavali mnoho kapacitné rekreačné zariadenia pre pracujúcich. Všetko sa naplnilo. Tieto zariadenia dnes zúfalo bojujú o prežitie. Zachránia ich snáď dôchodcovia? Áno, my dve starenky, my prideme zasa. Možno o paliciach predpísaných od lekára a trekingové turistické palice necháme doma. Čaro Tatier z okna hotela si nenecháme ujsť. Tatry sú krásne, Tatry sú naše.

Marta Martonová

Foto: Mária Chomisteková

Spomienka na Ľudmilu Šunovú

Poznala som ju krátko. A predsa zanechala vo mne veľmi veľa. Maratónska bežkyňa, ktorá zviditeľňovala naše malé Slovensko v typickom liptovskom kroji. Jej meno obletelo celý svet. "V teniskách a v kroji okolo sveta." Taký je aj názov knižky, ktorú jej vydali v roku 2002 k jej 70-tym

narodeninám. V tom roku prišla do Púchova aj pani Šunová, odbehnúť si vtedy ešte u nás známy memoriál Ľubomíra Podobena. Tu mi darovala aj svoju knižku, svoj životný príbeh. Príbeh ženy, ktorá to nemala v živote vôbec ľahké a predsa zvíťazila. Svoj prvý maratón, 42 195 m, zabehla po dvadsaťročnej športovej prestávke vo veku 47 rokov. Potom nasledovalo ďalších neuveriteľných 114 maratónov na rôznych kontinentoch sveta, vrátane toho posledného v Antarktíde, ktorý zvládla ako 75-ročná. V jej veku, v ktorom začínala, by mnohí z nás už dávno aj zabudli, že športovali. Ale ona bola výnimočná. Bola v nej obrovská sila ísť stále ďalej a ďalej a nevzdávať sa. Nepoznala slová nechcem, nedá sa, nemôžem. Vyhrávala jeden pretek za druhým. Neboli to však len behy. Účasť na majstrovstvách sveta či Európy v atletike, cenné diplomy a ocenenia aj vo vrhu guľou či hode oštepom. A množstvo majstrovských titulov, čestných uznaní, kilogramy medailí, polstoročné diplomy, pamätné listy, poháre. Nemala žiadne špeciálne tréningové plány, nemala trénera, behávala aj po tme s baterkou v ruke po okolitých kopcoch na Liptove. Zbožňovala prácu okolo domu, kosenie trávy, či pasenie dobytky. Jej manžel - učiteľ nemal veľa pochopenia pre jej bežeckú kariéru, a tak pomlčky odchádzala na preteky a vracala sa s víťazstvami. Pre pokoj v rodine prepásla aj svoju životnú šancu - Olympijské hry v Austrálii, na ktoré ju nominovali. Sama si zháňala sponzorské na letenky, na štartovné. Aj keď robila Slovákom obrovskú reklamu, často nepochodila. Musela prespať aj pod holým nebom, v spacáku pod Eiffelovkou, na lavičkách, len aby stihla vytúžený štart. Veľakrát našla nocľah aj u Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí jej pomohli. Úžasné a neuveriteľné. Každá jej medaila skrýva v sebe príbeh, vedela by rozprávať, oživuje spomienky. Je ich veľa. Úsmevných aj smutných. Klobúk dole, čo všetko prežila, dokázala, len aby mohla bežať. Aj takto s humorom v knižke spomína na štart pred maratónom v Paríži: „Pred štartom bola veľká tlačienica, každý chcel byť vpredu. Uvidela som zopár pretekárov, ako preliezajú plot. Neviem, čo to do mňa vošlo, ale vydriapala som sa aj ja na ten plot. Ako som tak sedela na tom vysokom plote v kroji, všetci sa na mňa pozerali, tleskali mi, ale horšie bolo, že som nevedela ako zísť dolu. Navyše sa mi noha zamotala do toho pletiva a tak som tam zostala visieť. Viete si to teraz predstaviť? Stará baba v sukni, čipkách, sedí na plote. Skoro ako vo filme „Sedím na konári a je mi dobre.“ Ale pomohli mi a dali ma dolu. Taký plot som v živote nepreliezla. Na tento zážitok budem spomínať hádam aj v truhle." Smeje sa maratónkyňa. A takýchto je v knižke viac. Nikdy nemala ani pomyslenie,

že by botasky už zavesila na klinec. Každý jeden pretek, ktorý absolvovala, zvládla, nikdy ju "nenaložili do zberáka". V tom bola iná. Vždy musela dobehnúť po svojich až do cieľa. Keď štartovalo 20 tisíc bežcov, za ňou ich dobiehalo ešte ďalších 8 tisíc, oveľa mladších a mnohí pretek ani nedobehli. Obdivuhodný výkon, nesmierna vytrvalosť, húževnatosť. Nepoznala značkové tenisky, verila len svojim odskúšaným maratónkam. A navyše deravým. Naplno si užívala ten slastný pocit, že bola obdivovaná, bola hrdinkou, ľudia jej fandili, fotili sa s ňou. A ona rozdávala podpisy. Bola oživením každého behu. Ale nikdy ju nikto nevítal na letisku, keď sa vracala z cudziny. Nikto netušil, že tá veteránka nás reprezentovala vo svete, že si vybojovala medailu, že práve priletela z Moskvy, Paríža, New Yorku, či z Chicaga. Bola to veľká, skromná žena. A u nás žiaľ nedocenená. Mnohí zahraniční turisti ju obdivovali viac ako naši. Ona si však splnila svoj sen. A to ju naplňalo celý život. Pamätám si, ako som jej pomáhala obliecť kroj, pripínala jej číslo, ako som ju čakala na trati, len aby som mohla ruku v ruke s ňou prebehnúť cez cieľovú pásku. Bolo to na jedných pretekoch na Považí, kam veľmi rada chodila. Nezabudnem ani na spoločné chvíle, ktoré sme strávili na Majstrovstvách Slovenska vo viacboji všestrannosti v Liptovskom Mikuláši v roku 2007. Každá sme prežívali ten svoj pretek naplno a tešili sa z medailí. Vtedy som ešte netušila, že to bolo naše posledné stretnutie. Neuplynul ani rok a ja som si v tlači prečítala smutnú správu: "Bežkyňa v kroji dobehla posledný maratón." To nemohla byť pravda, neverila som tomu. Zostalo mi v hlave veľa nezodpovedaných otázok. Ale aj spomienky a spoločné fotografie tejto obdivuhodnej ženy. Čítala som o nej veľa článkov, diskusných príspevkov. V jednom z nich som napísala aj ja svoje pocity a sľúbila, že na ňu nikdy nezabudnem. A veru nezabúdam pani Ľudka. Odvtedy ubehli štyri roky. V lete si pripomenieme jej nedožitú 80-te narodeniny. A tak som si dnes otvorila jej životný príbeh a začala znova listovať a spomínať. A verím, že nielen ja.

Darina Denešová

Fotografie z internetu

Štefan Zvarík

S pohárom na pláži

Krása tvoja zrodila sa v ohni
Tvoje zvuky pozná každá slávy sála

A ja s tebou
Netušil som
Že noc strávim do svitania

Neprišla si
Hrala si mi
Ja som dievča plaché
Dievča ešte neskúsené
Ja zas vidím
Jablko si ohryzené

V pohári si ranná zora
Vínom líca vlaší
Bola štedrá
Nechala mi pre šťastie
perlu v mušli na slnečnej pláži

foto: Autor

Temné smrečiny

Pri posedení medzi skúsenými turistami si vypočujem rôzne záhadné pomenovania našich kopcov, dolín a riek. Zaujali ma názvy ako napríklad: Čertova lúka, Satan, Gánok, Kače, Kotník, Forbasy, Srdce a iné. No najviac ma zaujal názov akejsi doliny v Tatrách, nazvanej Temné smrečiny.

Nič moc, hovorím si. Veď nie je ani vtipné, ani smiešne, ale sa mi zdalo veľmi tajuplné. Doma som ho v malej mapke nenašiel a tak som na toto pomenovanie zabudol. Raz prišiel pracovať do kancelárie mladý Čech a hneď nastolil debatu o turistike. Aj keď bol mladý, v tejto oblasti sa zdal byť ako doma. Tatranské mená dolín sypal ako z rukáva. Po dlhom rade mien, nakoniec znova padlo toto meno: Temné smrečiny. Nedalo mi a rovno som sa spýtal, že kde môže byť takáto dolina skrytá, keď ju nemôžem nájsť. Veselo sa zasmial a povedal, predsa na konci tej skoro najväčšej. Máj sa ukazoval teplý a tak som sa vybral preskúmať, či ten náš mladík mal pravdu.

Mám veľkú chybu, že si rád pospím. Nastúpil som na Podbanskom na túru popod Kriváň na obed a po troch hodinách som usúdil, že som prehral boj s časom. Asfaltová cesta sa mi zdala ako autostráda, široká a nekonečne dlhá. Ba aj trochu nudná. Nevidieť nijaký kopec pre mohutné husté smrek. Iba malý zurčiaci potok sa sem tam objaví popri ceste a znova sa schová za stromami. Kráčate ako v tuneli. Bol som trochu sklamaný z vysnívanej krásy tejto doliny. V polovici cesty som zbadal potôčik prudko sa rútiaci dolu horou. To som ale nevedel, akú krásu v hore skrýva. V mape som ho identifikoval ako Nefcerka. Potôčik je známy tým, že je na ňom niekoľko pekných vodopádov. Chodník k nemu nie je označený a preto sa mi zdal o to lákavejší.

Neľutoval som námahy, lebo je to nádherný pohľad na tú kaskádu vody. Je to Kmeťov vodopád. Kôprová dolina sa mi zdá nekonečne dlhá. Usúdil som, že nemá zmysel pokračovať ďalej. Treba znova kráčať nazad dvanásť kilometrov po asfalte a to už bude veľmi ťažké. Stromy začali vrhať dlhé tiene a obloha nad horizontom sa zafarbila do krvava. Večer som usúdil, že sa sem už nevrátim, pre tú nekonečne dlhú asfaltovú cestu. No ráno býva múdrejšie večera. Pripravím si preto do batoha všetko potrebné, aby som mohol včasne vyraziť. Ráno som pevne presvedčený, že teraz to už isto zdolám. O desiatej hodine som už mal asfaltovú cestu za sebou a do tajuplného miesta viedol len úzky hrboľatý chodník. Po niekoľko sto metroch chôdze sa dolina začala otvárať ako v rozprávkovej knihe. Skoro som zaujúkal od dojatia. Takto som si predstavoval odmenu za dlhý pochod.

Otvorila sa široká kotlina, obkolesená prstencom vysokých štítov belostne svietiacich od jarného snehu na pozadí modrej oblohy. Prevýšenie je mierne a nabáda k rýchlejšiemu kroku. Dobré to padne po dlhej asfaltovej ceste si sadnúť a pokochať sa na tej nádhere. Vykročím ďalej a o pár sto metrov je chránené rašelinisko s močaristou kvetenou. Tu po prvý krát v Tatrách som poznal, ako sa chráni vzácny úkaz. Nastúpte na drevený chodník, ktorý je nad terénom asi jeden meter a prevedie vás pohodlne na druhú stranu. Pripadal som si ako na Plitvických jazerách.

Turistický ukazovateľ vám ponúka chodník na prechod do západných Tatier cez Kobylíu dolinu. Ja sa ponáhľam dokončiť to započaté dielo a stáčam kroky na východ pod mohutný Hrubý štít. Zdolal som prevýšenie 1670 metrov nad morom. Dolina ponúka nádherný prírodný úkaz. Z dvoch jazier sa rúti s hukotom cez kamenný prah do hĺbky sedemdesiat

metrov obrovský Vajanského vodopád. Fotím tu krásu z rôznych uhlov, aby som sa mohol pochváliť, že som videl tú prekrásnu dolinu aj ja. Ešte pár sto metrov a som na Temno smrečanských plesách. Pripadajú mi ako dve Benátske zrkadlá.

Teraz som konečne tam, po čom som tak veľmi túžil. Cítim sa šťastný a spokojný, že sa mi splnila túžba uvidieť to tajuplné miesto pod Temnými smrečinami. Chce sa mi zanôtiť tu známu pieseň od J. K. Veselého: „Najkrajší kút v celom svete je moja rodná zem...“ Lúčim sa len ťažko s týmto nádherným miestom, kde som prežil silné emócie. Očami ešte raz pohládzam vysoké zasnežené štíty nad plesami, zrkadliace sa vo vetrom rozčerenej hladine. Sem sa musím ešte raz vrátiť, šepkám si potichu, aby som uveril, že to nebol sen. A keď nie, tak poviem priateľom, že ak chcú vidieť kúsok raja na zemi, tak je to miesto na konci Kôprovej doliny. Cesta nazad sa mi už nezdala taká nudná a ani otlak na nohe som necítil, veď ma naplňal nádherný pocit, že som videl ten najkrajší kút v celom svete v lone našich prekrásnych Vysokých Tatier.

Ferdinand Michálek

Autor obrazu: Ferdinand Michálek

Štefan Zvarík

Jeseň

Babie leto prerátalo pavúky
Už je koniec preletu
Skončili sa hry jesenné

Pani Jeseň prešla
Polia lúky lesy
Pohrala sa s farbami
Dvihla prst
Letné dni
Odleteli pred vtákmi

Deň sa kráti stále kráti
Ťaháme už dlhé tiene
Viac tmy býva v okne
Mysliet možno potme

Žilinské korzo...

K mladosti sa mi viažu krásne spomienky na prvé lásky na Žilinskom korze. Jeho hlavnou súčasťou boli „Farské schody“, lemované malými obchodíkmi.

V tom čase, v polovici päťdesiatych rokov sme o televízii počuli len to, že niekde v Amerike existujú tieto malé „kino debničky“. Ba dokonca pri akýchsi voľbách v tzv. „Červenom kútiku“, čo bolo „agitačné volebné stredisko“ na prízemí vtedajšieho ONV, sme na vlastné oči videli prvý krát maličký televízor „Orava“. Neskôr pri tej istej príležitosti bol vystavený a sprevádzkovaný vo výklade predajne s elektrotechnikou pod laubňami. Bolo to pre nás čudo nad čudami / i keď, pravda, videli sme prevažne množstvo porúch aké si dnešný mladý človek už ťažko dokáže predstaviť“. Nečudo teda, že svoj voľný čas sme venovali „korzovaniu“.

Vždy v stredu, sobotu a nedeľu od šiestej do ôsmej večer sa konal rituál Žilinského korza. Jeho trasa viedla od hotela Grand na Mariánskom námestí /vtedy námestie Dukla/ a otočka bola na železničnej stanici. Korzovali starí, mladí, no najmä študenti žilinských škôl. Dokonca študenti dochádzajúci do Žiliny z okolitých dedín si nenechali ujsť príležitosti, ktoré im korzo ponúkalo. Počas korzovania, nadväzovania známostí, koketovania dievčat, chichotu a nesmelého sa prihovárania mladých – štrnásťročných „mužov“ k nim, stačili sme za tie dve hodiny prejsť celé korzo tak dva – tri krát. Tesne pred ôsmou sme sa ponáhľali do svojich internátov, alebo „mešťania“ domov – končila sa nám povolená vychádzka.

Vôbec, pre stredoškolákov platilo v tom čase – po dvadsiatej hodine všetci doma. Ani do kina sme nesmeli ísť na „ôsmu“ – boli by sme mali veľké problémy v škole.

Táto malá exkuzia do dôb našej mladosti vyvoláva v nás veľké spomienky

Miroslav Blaha

Dôležitou súčasťou „korza“ bola Farská ulička .(zdroj internet)

Dôverujeme našej mladej generácii...

Výzva predsedu Jednoty dôchodcov na Slovensku Kamila Vajnorského v Žiline, aby sme v rámci ERAS-u oslovili mladšiu generáciu, bola veľmi podnetná. Po konzultácii na Univerzite tretieho veku – Žilinskej univerzity v Žiline s našou lektorkou v programe Človek a média, Slávkou Pitoňákovou, ktorej sa výzva tiež zapáčila, bolo potrebné osloviť zástupcov mojej alma mater / v čase mojich študentských čias sa volala SPTŠ Žilina/. Nebol žiadny problém. Okamžite

vytvorili podmienky. Beseda v rámci Európskeho roku aktívneho starnutia a spolupráce medzi generáciami v Strednej odbornej škole poľnohospodárstva a rozvoja vidieka Žilina bola začlenená do programu Dňa životného prostredia 8. júna 2012 konaného v priestoroch samotnej školy.

Postaviť sa pred svojich o 45 rokov mladších, tzv. konškolákov a nepôsobiť ako moralizátor, ale partner je pre, ne učiteľ'a zaujímavá skúsenosť. Môžem povedať, že prekvapujúco milá skúsenosť s mladou generáciou. Účastníkmi besedy boli študenti tretích ročníkov. Troška dospelí troška ešte deťmi. Presne takí, ako sme boli aj my v ich veku. Iba sme na to možno časom zabudli. To, že som mala aj obavy z toho ako ma prijmu, nemusím nikomu zvlášť vysvetľovať. Potešenie z mojej strany po skončení besedy, bolo o to väčšie. Podľa ohlasov študentov zaujímavé. A to som neurobila nič svetoborné, iba som im úprimne porozprávala, ako sme žili v čase našich študentských čias na tejto škole. To, že sme mali každé ráno na internáte povinné rozcvičky, sa im veľmi nepozdávalo. Ako som sa dozvedela, dnes je od telocviku oslobodená niekde aj polovica študentov, možno ešte netušia, že na vlastnú škodu. Ako to majú vedieť ak im to my nepovieme, nevysvetlíme aké dôležité je hýbať sa. To, že športujeme aj v JDS a v akých disciplínach bolo pre nich milým prekvapením. Že 80 ročný študent Univerzity tretieho veku píše poéziu a má ju vydanú aj v časopise Schody pri ŽU ÚCV – U3V Žilina ich tiež milo prekvapilo. Študenti si počas dňa mohli vypočuť rôzne témy. Krajská knižnica v Žiline pripravila besedu na tému recyklácia odpadu. Je najaktuálnejšou témou pre našu spoločnosť, ak si nechceme zničiť našu krásnu prírodu. Ukážka sokoliarov pred školou bol zážitok určite pre každého zúčastneného. Uvidieť vo voľnej prírode malého kuvika, sovy, sokoly a majestátneho orla kráľovského sa nepošťastí každému. Škola si udržiava záujem študentov. Využitelnosť získaných vedomostí v bežnom živote je veľmi dobrá. Do ďalšej 50-ky jej želim dobré vedenie, dobrých pedagógov a hlavne veľa študentov, ktorí sa chcú vzdelávať.

Po milej skúsenosti so študentmi mojej bývalej školy a určite by to nebolo iba tam, ale aj na iných školách sa mi natíska otázka: Robíme aj my seniori pre našu mladú generáciu všetko, čo je v našich silách? Nemyslím na materiálne vybavenie, to im zabezpečujú rodičia. Nepotrebuju sa s nami iba tak úprimne porozprávať a pochopiť ten nezvratný kolobeh života? To, že im všetci nestačíme v ovládaní IT – technológii, tam sú lepší ako my, je pochopiteľné. Možno potrebujú počuť, že aj my sme dokázali robiť chyby a vedieť si to priznať, aby sa

priepasť medzi generáciami neprehlbovala. Nie sú zlí, majú iba iné podmienky, ako sme mali my, ktoré sa snažia využívať. Dôverujem im.

Mária Žideková

Autor fotografií: archív Stredná odborná škola poľnohospodárstva a rozvoja vidieka Žilina

Na Slovensku nie po slovensky

Prečo je dôležité učiť sa cudzie jazyky? Pretože u nás sa na každom kroku stretávame s cudzojazyčnými výrazmi a názvami.

V obchodoch nie je výpredaj, ale **SALE**.

Vo firme je **OFFICE**, kde sedí **BOSS**, ktorý často robí **MEETING**. Na poliklinike mi neponúkali dotazník, ale **SCREENING**.

Krčmy sú už **PUBY**, a miesto do galérie pôjdeme v Žiline do **KUNSTHALLE**. Páči sa vám niečo? Treba povedať: to je **COOL**, alebo **WOOW**. Ak sa mi niečo podarí správne urobiť, budem **HAPPY**. A už keď budem

z toho všetkého riadne doblbnutá, možno určite začnem hovoriť že idem na „dabjú sí“, miesto na „vécé“ (lebo sa píše WC a patrilo by sa to riadne **spelovať**), len aby som bola **IN**.

HAVE A NICE DAY.

Bufet, OPEN, BIER

Mária Chomisteková

Jozef Daník

Návraty Žilina z mladosti

Mačacie oči cestou do školy,
svietili spod nôh a merali čas,
spomínam na dni, keď sme chodili,
zbierať vedomostiam hlas.

Od Šibeničiek cez Celulózku
a Závažie na Horný val,
duch Jánošíkovej družiny
nás deň, čo deň sprevádzal.

Prechádzky okolo Kysuce
i naspäť hore Váhom,
boli tou poznávacou dráhou
do školy i k hrám.

Rád na ne spomínam.

Pod Dubňom

Potoky polí, čo sa krútia v zráze,
kameňmi podložené, ako voda v mraze,
sfarbené túžbou po šťastí v kvete,
také tu švíky polí dnes už nenájdete.

Pozerám spod Dubňa
a meriam lakt'om výšky,
trčiace strechy zo stromov,
tak ako listy z knižky.

Spomínam na dni,
čo ušli veru dávno,
keď starý otec kráčal za pluhom,
ale aj kosou vládol.

Dnes iba obraz hmlistý
pred oči pretŕča si zažltnuté listy
a vrátiť ich už nechce nikto ver,
hľadájúc život, bez prasklín a dier.

Foto: zdroj internet

Sedačková lanovka vo Vrátnej

Jedným z mnohých ľudí, ktorí sa zaslúžili o vybudovanie prvej sedačkovej lanovky vo Vrátnej bol aj p. Viliam Sauer ako technický pracovník.

Nebola to len sedačková lanovka vo Vrátnej, ktorú budoval, ale bol aj priekopníkom pri budovaní celého rekreačného strediska Vrátna dolina. Bol všade tam, kde ho potrebovali, či už pri výstavbe vlekov na Grúni, Príslope, Chleb-juh, Tižinka.

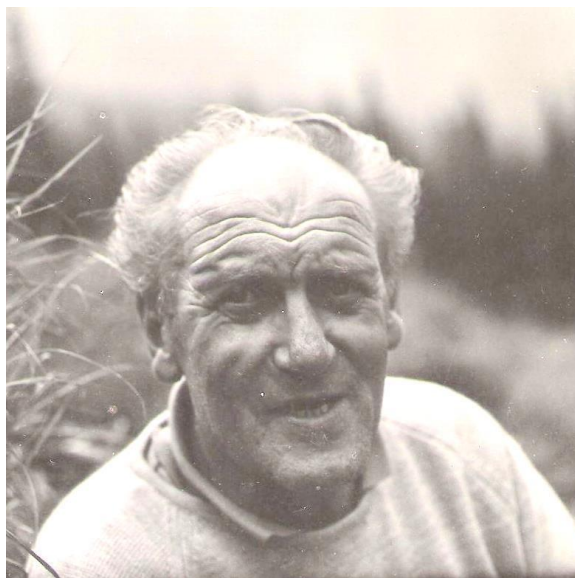
Ešte pred začiatkom budovania lanovky sa zúčastnil výstavby a obnovenie chaty pod Chlebom, ktorú vypálili v roku 1945 ustupujúce nemecké vojská. Táto chata bola najvyššie položenou chatou v Malej Fatre, ktorú však znova postihol požiar v r. 1982.

V rokoch 1968 – 1974 bol náčelníkom lanoviek Chopok - sever.

Odchodom na dôchodok sa neskončila jeho práca. Celý svoj voľný čas strávil medzi bývalými kolegami, a keď sa vyskytol problém na sedačkovej lanovke, na vlekoch, rád pomohol, pretože jeho práca bola aj jeho koníčkom, aj v dňoch zaslúženého odpočinku.

Dodnes si ho pamätám, vždy s dobrou náladou, problémy riešil humorom, chodil v pumpkách, vetrovke a neodmysliteľnou cigaretou v ústach.

Dokázal sa vžiť do problémov nielen pracovných, ale vedel porozumieť ľuďom v každej situácii. Dodnes ostáva v spomienkach mnohých ľudí, ktorí s ním nielen pracovali, ale stretávali ho v malebnom prostredí Vrátnej doliny.

Pán Sauer pri riešení problémov

Horná a dolná stanica sedačkovej lanovky

História sedačkovej lanovky

Začiatok budovania rekreačnej oblasti vo Vrátnej doline bol v roku 1948. Krajinný plán Vrátnej vypracoval akad. architekt Ferdinand Čapka.

Prvým projektom bolo vybudovanie sedačkovej lanovky z Vrátnej do Snilovského sedla pod Chlebom.

Pred začiatkom výstavby sedačkovej lanovky bolo treba vybudovať prístupovú cestu a 6 km dlhú elektrovodnú linku z Terchovej.

V lete 1949 bola zameraná a vytýčená trasa výťahu a ešte toho roku v jeseni začal výrub lesa pre trasu a vybudovali sa základy na dolnej stanici.

Najprv bolo potrebné namontovať pomocný výťah dlhý 1.800 m.

Pokračovali betonárske práce, na betónové základy sa montovali oceľové podpery. Koncom leta sa už začali robiť základy hornej stanice. Najväčším problémom celej stavby bolo vytesávanie napínacej šachty do kameňa pre 12.000 kg závažie na hornej stanici. Všetko sa podarilo, a mohlo sa naťahovať lano. K rozvinutiu a vytiahnutiu lana 1.800 m dlhého, a priemeru 22 mm, bolo potrebných 200 robotníkov.

Do konca roku 1949 boli dokončené prevádzkové časti oboch staníc.

23.decembra1949 odštartovala prvá sedačka na skúšobnú jazdu... a za ňou ďalšie a ďalšie.

Stavba bola prevedená v rekordnom čase 7 mesiacov a počet pracovníkov na stavbe sa pohyboval denne od 30 – 60. Práca bola ovplyvňovaná dažďom, vetrom, snehom, nadmorskou výškou.

Posledná jazda lanovky bola 31.12.2003

23.12.1949 – prvá jazda

31.12.2003 – posledná jazda

Mária Chomisteková

Fotografie: archív rodiny Saureovej

Detské leto v knižnici

Cyklus stretnutí pre deti pripravený Krajskou knižnicou v Žiline v spolupráci s Univerzitou tretieho veku v Žiline

Po úspechu minuloročného Detského leta v knižnici aj toto leto opätovne pokračovala spolupráca Krajskej knižnice a Univerzity tretieho veku v Žiline prostredníctvom jej študentiek – dobrovoľníčok na spoločne pripravovanom cykle siedmych tematicky rôznorodých workshopov.

V termíne **od 9. 7. 2012 do 24. 8. 2012** počas popoludňajších letných stretnutí sa seniorky venovali deťom a odovzdávali im ako dobrovoľníčky svoje vedomosti, skúsenosti vo forme zábavne a náučne pripravených aktivít. Išlo o tieto konkrétne aktivity:

1. **Reklama na rozprávku alebo rozprávkovú knižku** – p. Chomisteková a p. Comorková zo študijného programu: Človek a médiá
2. **Divadlo** – p. Halušková a p. Jurčová zo študijného programu: Človek a umenie
3. **Historická detská mapa Žiliny** – p. Vítová a p. Tomanová zo študijného programu Dejiny Žiliny
4. **Petang** – p. Žideková zo študijného programu: Človek a médiá
5. **Dielňa** – p. Kmeťová zo študijného programu: Zdravý životný štýl
6. **Tanec I.** – p. Zagatová zo študijného programu Človek a počítač a seniorská tanečná skupina,, Babenky“
7. **Tanec II.** – p. Zagatová zo študijného programu Človek a počítač a seniorská tanečná skupina,, Babenky“

Toto podujatie v sebe spojilo príjemné s užitočným. Deti zmysluplne vyplnili svoj prázdninový čas, naučili sa niečo nové a možno v kontakte so svojimi „staršími kamarátkami“ – seniorkami objavili aj svoje skryté talenty, ktoré budú môcť potom ďalej individuálne rozvíjať. Nezanedbateľným prínosom tejto akcie bol aj intenzívny rozvoj medzigeneračného dialógu.

Z pohľadu Univerzity tretieho veku bolo vítané, že mohla aj touto formou predstaviť svoj dobrovoľnícky zámer v zapojení čo najvyššieho počtu svojich študentov do aktivít i mimo akademickej pôdy. Okrem podpory dobrovoľníctva sa prvýkrát podarilo naplánovať zameranie tém niektorých stretnutí tak, aby korešpondovali s náplňou a obsahom študijných programov, ktoré Univerzita tretieho veku ponúka svojim študentom.

Deti **tvorili pútavú reklamu** na svoju obľúbenú rozprávkovú knižku s cieľom presvedčiť svojich rovesníkov, aby si knižku prečítali. Viedli ich k tomu seniorky – študentky študijného programu: **Človek a médiá**. Do **divadla** sa deti preniesli v podobe dramatizácie rozprávky, ktorú spoločne „naštudovali“ so seniorkami zo študijného programu: **Človek a umenie**. **Po historickej mape mesta Žiliny** deti putovali v spoločnosti senioriek zo študijného programu: **Dejiny Žiliny**: Alžbety Vítovej a Viktórie Tomanovej, ktoré nám priebeh tohto stretnutia opísali takto: Pre deti sme sami vytvorili pomôcku na vysvetlenie histórie Žiliny „Historickú časovú os“ s rozdelením na súčasnosť, novovek, stredovek, starovek a pravek. Podľa jednotlivých období sme prechádzali udalosťami, ktoré sa v tom čase v Žiline udiali a aké historické pamiatky /dokumenty, stavby, nálezy, vykopávky/ sa z toho obdobia našli a uchovali. V ďalšej časti sme si pripomenuli a vysvetlili historické výročie 700 rokov písomnej zmienky o meste Žilina, aké sú symboly mesta a kto je jeho najvyšší predstaviteľ. Otázkami sme sa snažili deti vtiahnuť do témy. Dôležité udalosti, historické budovy, symboly mesta sme dokumentovali obrázkami. Niektoré pamiatky spoznávali aj sami, o niektorých historických udalostiach už aj niečo vedeli.

Deti potom kreslili o čom sme sa s nimi rozprávali: erb mesta, zástavu mesta, hrad, starú slovanskú nádobu, kostol, jeden a hádam ten najmenší z drôtika vytvoril vlnovku.

Na prehliadku historického jadra Žiliny sme využili internetovú stránku mesta, kde je uvedená mapa s vyznačenými historickými objektmi. Virtuálnou prehliadkou sme prechádzali jednotlivé objekty po tzv. Lombardiniho okruhu. Deti spoznávali budovy a kde to internet dovolil, prezreli sme si aj vnútorné objekty, čo bol pre nich zážitok.

Deťom sme ponúkli na prezeranie knihy o Žiline, ktoré nám poskytli z Krajskej knižnice Žilina. Tieto knihy si mohli po skončení workshopu vypožičať. Na záver sme všetkým deťom odovzdali pexeso o Žiline, ktoré venovalo Mesto Žilina.

Keď si ich po skončení workshopu prišli rodičia vyzdvihnúť, niektorí sa dožadovali navštíviť miesta o ktorých sme rozprávali.

Zrealizovať tento workshop bola pre nás výzva. Hoci obidve máme vnúchatá, bola to pre nás nová skúsenosť práce s deťmi. Ďakujeme za túto príležitosť. Ak sa nám podarilo v nich vzbudiť aspoň nejaký záujem o vzdelávanie a záujem o históriu nášho mesta, budeme sa z toho veľmi tešiť.”

Na záver by sme za Univerzitu tretieho veku ako spoluorganizátora podujatia Krajskej knižnice v Žiline radi vyjadrili presvedčenie, že aj tento ročník Detského leta priniesol opäť pekné tvorivé zážitky, nové priateľstvá, radosť, spolupatričnosť a porozumenie medzi deťmi a tými skôr narodenými. Myslíme si, že sa opätovne podarilo dokázať hodnotu životnej múdrosti, zručnosti a skúsenosti seniorov a tiež to, že sú ochotní nezištne sa o ňu podeliť aj s inou komunitou, a tak priniesť ešte veľa užitočnosti celej spoločnosti.

Autori článku:

Ing. Jana Sňahničanová – koordinátorka Univerzity tretieho veku v Žiline

p. Alžbeta Vítová – študentka Univerzity tretieho veku v Žiline

p. Viktória Tomanová – študentka Univerzity tretieho veku v Žiline

Autor fotografií: Mária Chomisteková

Turská dolina

Ked' Hospodin rozdával bohatstvo nebies, chleba nadelil štedro dolnej zemi. Vreco hojnosti sa minulo inde. Čo dám ľudu skromnému, žijúcemu pod vysokými horami Martinských holí? Nuž, už len krásy môžem nadeliť. A veru štedro sypal, plným priehrštím tu krásu na náš kraj. No najviac sa snáď uchytila v Turskej doline. Stredom bystrý potok sa zurčiaci valí a lesné stráně

vpravo i vľavo, akoby otvorenú knihu stvárňovali. Často sa sem vraciam načerpať sily a dobrej pohody, ale aj s fotoaparátom na krásne zábery. Je tu čo fotiť a pamäťová karta sa rýchlo zaplní. Prežil som tu aj čas mladosti a spoznal tajné zákutia doliny. Najradšej si spomínam na miesto nad studničkou. Voda z nej zurčí celý rok, zdravá a svieža. Ovlaží pútnikov a pár lavičiek dodá istú pohodu. Pre tých čo chcú vďaka vzdať za šťastný prechod horami, božia muka hlbšie v hore mu je v ponuke. Malé rozvešané kaplnky na stromoch z vďaky za splnené sny a prosby blikajú sviečkami, čo na večer vytvárajú dojemnú atmosféru. Mládež by o tomto mieste vedela rozprávať veselé zážitky. Ľudia z dediny hovoria tomuto miestu Hora lásky. Zima je tu dlhá. Vysoké hory nedoprajú veľa slnka a tak bežkovanie sa tu predlžuje dlho do jari. Mráz zahatá potok na dlhý čas hrubým ľadom a stráca sa z dohľadu. Len tu a tam sa so žblnkotom vynorí spod ľadu a znova zmizne. Ľadové cencúle na dlhý čas vytvárajú vianočnú atmosféru. Vládne tu rozprávková pohoda, ktorú naruší len zlomený konár, oťaženený namrznutým snehom. Jarné prívaly vody menia tvar koryta vody a berú so sebou krásu vytvorenú za celý rok. Na jar len smutne pozerám, že moje obľúbené miesto už neexistuje. Isto si pohládám iné, veď dolina ich ponúka na stovky. Rád sem chodím zavčasu z jari, obdivovať chránený šafran. Je ho tu plná lúka. Vtedy si spomeniem na môjho nebohého učiteľa biológie pána Jána Hollého, ktorý každý rok viedol skupinu obdivovateľov k tejto vzácnej kvetine. Rád si posedím a opečiem klobásu na ohníku na tajuplnom mieste Čertova lúka. Vraj tu čerti v noci vystrájali divné kúsky. Ešte aj dnes sa tam neradno v noci ukazovať, lebo musíte tancovať, až kým kohút nezaspieva. Takýchto tajomných miest sa tu nachádza viacero. Prekráčať som túto dolinu veľa krát a stále nachádzam nové a pekné zákutia. Na konci doliny sa potôčik stenčil. Rozdelil sa na tri jarčeky a turistický ukazovateľ na stĺpe nás informuje, že tu začína, alebo končí Trojdolina. Tu už začínajú výstupy na vysoké a náročné túry na Martinské hole. Končím nedeľnú prechádzku v tejto krásnej doline, z ktorej si po každej návšteve odnášam hrejivé pocity z premeny prírody, formovanou časom a prírodnými živlami

Ferdinand Michálek

Foto: autor

**VYHODNOTENIE
SPOKOJNOSTI ŠTUDENTOV UNIVERZITY TRETIEHO VEKU
SO ŠTÚDIOM V AKADEMICKOM ROKU 2011/2012:**

Vyhodnotenie dotazníkov spokojnosti nájdete na informačných výveskách v priestoroch Ústavu celoživotného vzdelávania na 1. poschodí a tiež na internetovej stránke: www.ucv.uniza.sk v sekcii Univerzita tretieho veku.

Ukončenie letného semestra študentov U3V pri Žilinskej univerzite
Študijný program Človek a média

Foto: Mária Pestúnová

ŽILinskÁ UNIVERZITA

**ÚSTAV CELOŽIVOTNÉHO
VZDELÁVANIA**

ŽILINA V SPOMIENKACH ŠTUDENTOV UNIVERZITY TRETIEHO VEKU

**ZBORNÍK VYBRANÝCH ZÁVEREČNÝCH PRÁC ŠTUDENTOV
UNIVERZITY TRETIEHO VEKU**

**PROJEKT JE SPOLUFINANCOVANÝ
MESTOM ŽILINA**

Predná strana zborníka vybraných záverečných prác: Žilina v spomienkach študentov U3V,
ktorý nájdete od šk. roka 2012/2013 aj na internetovej stránke: www.ucv.uniza.sk,
v sekcii: Univerzita tretieho veku

Šéfredaktorka:

Mária Žideková

Redakčná rada:

PhDr. Slavka Pitoňaková, PhD

PaedDr. Silvia Antolová, PhD

Štefan Zvarík

Mária Chomisteková

Ing. Miroslav Blaha

Koordinátorka:

Ing. Janka Šňahničanová

Jazyková úprava:

Mgr. Katarína Čierna

Grafická úprava:

Mária Chomisteková

Prvá strana obálky: Štefan Zvarík

Zadná strana obálky: Mária Chomisteková

Vydavateľ:

Ústav celoživotného vzdelávania Žilinskej univerzity

Adresa redakcie:

Ulica 1. mája 32, 010 26 Žilina

Telefón: 041/531 5057

Fax: 041/513 5042

E-mail: u3a@uniza.sk

Tlač:

EDIS – vydavateľstvo Žilinskej univerzity,

Hospodársky blok, Univerzitná 1, 010 26 Žilina

ISSN 1338-2942

Ev.č.: EV 4187/10

